

SPECIALISTŲ RENGIMO IR JŲ PANAUDOJIMO LIETUVOS TSR LIAUDIES ŪKYJE KLAUSIMAI

Z. PAGIRSKIENĖ, L. KUNIGELYTĖ

Ekonomikos valdymo pertvarkymo sąlygomis tolesnis respublikos liaudies ūkio vystymas daug priklausys nuo specialistų su aukštuoju mokslu skaičiaus, jų parengimo aukštesiose mokyklose lygio bei praktinių įgūdžių. Dėl to paskutiniu metu vis daugiau dėmesio skiriama specialistų rengimo, panaudojimo bei jų poreikio nustatymo problemoms. Šios problemos nagrinėjamos kompleksiskai.

Specialistų rengimo ir jų panaudojimo kompleksinis tyrimas susideda iš daugelio tarpusavyje susijusių aspektų. Vieną iš jų lemia objektyvūs ekonominiai veiksniai, susiję su liaudies ūkio šakų funkcionavimu, gamybos išvystymo techniniu lygiu, įmonėse ar šakose dirbančių reikiama profesinė-kvalifikacinė struktūra, specialistų darbo pobūdžiu ir turiniu, jų tinkamu parinkimu ir paskirstymu, išsimokslinimo lygio kėlimu ir išsimokslinimo potencialo struktūros gerinimu.

Be ekonominių veiksnių, didelę reikšmę turi socialinių ir demografinių veiksnių tyrimas. Socialiniai veiksniai formuojasi priklausomai nuo regioninių, etinių bei socialinių sąlygų. Pagrindiniai veiksniai yra: visuomenės (individo) išsimokslinimo poreikis; specialybės, mokymosi įstaigos, liaudies ūkio šakos, įmonės, kolektyvo prestižas; socialinės sąlygos darbo kolektyve; susidomėjimas pasirinkta specialybe ir t. t.

Demografiniai veiksniai susiję su gyventojų natūraliu judėjimu, migracija, specialistų judėjimu liaudies ūkio šakose, įmonėse, darbuotojų (taip pat ir specialistų) pagal amžių sudėties pasikeitimais, specialistų amžiaus struktūra pagal išsimokslinimo lygį, specialybes ir kt.

Nors ir sunki demografinė situacija Lietuvos TSR, bendras gyventojų skaičius ir darbuotojų skaičius liaudies ūkyje pamažu didėja. Ilgai pokiašimui laikotarpiu respublikoje stigo specialistų, dėl to pastoviai didėjo jų rengimo mastas. 1945—1987 m. respublikos aukštosios mokyklos parengė 247 tūkst. specialistų, iš to skaičiaus 1960—1987 m.—213 tūkst. (1, 167; 2, 153). 1960 m. respublikos aukštosios mokyklos 10 000 gyventojų parengė 12 specialistų, o 1986 m.—31 (visos šalies mastu—30), 1987 m.—25 specialistus (6, 510). 1987 m., palyginti su 1960 m., specialistų su aukštuoju mokslu respublikoje parengta 3,2 karto daugiau, kartu pasikeitė ir gyventojų išsimokslinimo lygis.

Išplėtus specialistų rengimo mastą, sumažėjo atotrūkis tarp jų poreikio ir šio poreikio patenkinimo. Nuo 1980 m. respublikoje atkrito būtinumas plėsti specialistų su aukštuoju mokslu rengimą. Todėl nuo 1985 m. jų išleidimas respublikos aukštesiose mokyklose ėmė mažėti: 1986 m.—3,4%, 1987 m.—19,0%.

Specialistai su aukštuoju mokslu atlieka svarbų vaidmenį įvairiose darbinės veiklos srityse. Nuo jų skaičiaus, kvalifikacijos bei pasiskirstymo pagal liaudies ūkio šakas, daug priklauso mokslo ir technikos pažangos tempas, mokslo laimėjimų panaudojimo gamyboje ir kitose sferose laipsnis. Savo ruožtu mokslo ir technikos pažanga vyksta kartu su kadru kvalifikacijos kėlimu, specialistų su aukštuoju išsimokslinimu vartotojų

daugėjimu. 1960—1987 m. Lietuvos TSR liaudies ūkyje dirbančių specialistų su aukštuoju mokslu skaičius padidėjo 6,1 karto ir 1987 m. sudarė 228 tūkst. (7, 17). Vidutinis sąrašinis darbuotojų skaičius respublikos liaudies ūkyje per šį laikotarpį padidėjo tik 2,3 karto. Specialistų su aukštuoju mokslu skaičius, tenkantis 1000-iui dirbančių, padidėjo nuo 54 (1960 m.) iki 126 (1987 m.) (7, 5).

Dabar, kai aukštoji mokykla daugiausia tenkina respublikos liaudies ūkio poreikius, ypatingą reikšmę įgauna visuomeninės gamybos plėtojimo ir specialistų rengimo (naujos kokybės) pagal specialybes geresnio subalansavimo problema. Pagrindinis uždavinys — subalansuoti liaudies ūkyje darbo vietų, pareigybių skaičių ir turimą specialistų skaičių pagal išsimokslinimo lygį ir specialybes. Norint subalansuoti darbo išteklius, būtina nustatyti, kiek pareigybių ir kokių specialybių pagal kvalifikacijos lygį reikia gamybai šakiniu ir regioniniu pjūviu, kiek jų reikia profesiniu-kvalifikaciniu pjūviu, kaip juos perskirstyti ir kiek iš jų turi kelti kvalifikaciją arba reikia parengti planiniu laikotarpiu.

Nesubalansavus darbo vietų ir specialybių įmonėse ir organizacijose, susidaro disproporcijos rengiant specialistus pagal specialybes. Specialistų rengimo planai paprastai parengiami remiantis įmonių ir organizacijų paraiškėmis, sudarytomis atsižvelgiant į galiojančius etatų sąrašus ir neatsižvelgiant į mokslo ir technikos pažangos tendencijas. Įmonė, susivienijimas, ministerija neatsakingi nei ekonomiškai, nei juridiskai už paduotą paraišką (gali atsisakyti specialistų remdamiesi vakansinių vietų trūkumu), už neūkišką (ne pagal paskirtį) specialistų panaudojimą.

Dėl to labai svarbu juos racionaliai panaudoti, t. y. pagal įgytą aukštojoje mokykloje specialybę. Tačiau daugelis specialistų su aukštuoju mokslu užima tokias pareigas, kai nereikalingas nei aukštasis, nei specialusis vidurinis išsimokslinimas. 1987 m. lapkričio 15 d. jie sudarė 12,5 tūkst., arba 5,5% visų specialistų su aukštuoju mokslu, arba kiekvienas aštuonioliktas specialistas su aukštuoju mokslu, dirbantis respublikos liaudies ūkyje (7, 89). Taip neracionaliai panaudojami pramonėje ir žemės ūkyje kiekvienas dešimtas, prekyboje ir visuomeniniame maitinime — kiekvienas ketvirtas specialistas su aukštuoju mokslu.

Dauguma šių specialistų su aukštuoju mokslu 1987 m. dirbo darbininkais (iš viso respublikoje 7,2 tūkst., arba 57,7%; iš jų pramonėje — 3,7 tūkst., arba 80,9%, žemės ūkyje — 0,7 tūkst., arba 44,0%, statyboje — 0,7 tūkst., arba 70,7%, prekyboje ir visuomeniniame maitinime — 0,7 tūkst., arba 29,9%, butų-komunalinio ūkio sistemoje — 0,3 tūkst., arba 57,7% visų specialistų (7, 89—90).

Tarp specialistų, užimančių pareigas, kai nereikia aukštojo išsimokslinimo, inžinieriai sudarė 5,4 tūkst., iš jų 3,6 tūkst., arba 66,9%, dirbo darbininkais, iš jų 0,4 tūkst., arba 55,6%, inžinierių, parengtų 1986—1987 m., ekonomistų atitinkamai — 2,7 tūkst., 0,9 tūkst., arba 32,6%, ir 0,1 tūkst., arba 23,7%.

Pagrindinės priežastys, dėl kurių aukštos kvalifikacijos specialistai turėjo užimti pareigas, kai nereikia aukštojo išsimokslinimo, pagal respubliką pasiskirstė taip: didesnis darbininkų profesijų darbo užmokestis, negu specialistų (23,0%), neatitinka įgyta specialybė įmonės (organizacijos) darbo profilio (16,6%), trūksta vakansinių vietų (14,0%), dėl darbo sąlygų ir darbo režimo (10,1%), praktiniams įgūdžiams įsigyti (5,8%), atliekamas darbas įdomesnis ir perspektyvesnis (4,7%), dėl sveikatos būklės ir kitų priežasčių (25,8%) (7, 99).

Tačiau kita vertus, iki šiol respublikos liaudies ūkyje vadovų ir specialistų pareigas užima dar ir praktikai. Iš viso respublikoje 1985 m. vadovų ir specialistų pareigas užėmė 12,2% praktikų. Pramonėje vadovų ir specialistų pareigas užėmė 13,1% praktikų, o kitose liaudies ūkio šakose jų buvo dar daugiau: transporte — 29,4%, materialiniame techniniame tiekime — 26,2%, ryšiuose — 14,6% ir t. t. Daug (42,5%) praktikų 1985 m.

dar neturėjo 40 metų amžiaus ir tik 17,8% iš jų mokėsi aukštosiose mokyklose ir technikuose.

Praktikų skyrimą į specialistų inžinierių ir technikų pareigas lemia ir ta aplinkybė, kad daugelis jaunų specialistų neturi patirties dirbti su žmonėmis, nes visada gerai išmano darbo įstatymus, darbo organizavimo klausimus ir dėl to nenori užimti ceche viršininko, meistro pareigų ir pan.

Susiformavęs specialistų pasiskirstymas respublikos liaudies ūkyje dar kartą patvirtina aukštos kvalifikacijos specialistų neracionalų panaudojimą ir nepagrįstą pareigų struktūrą.

Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų (AM) struktūroje ekonomistų rengimas yra gana svarbus, nes 1987 m. kas penktas aukštosios mokyklos absolventas buvo ekonomistas. Ekonomistų specialistų skaičiaus padidinimas atitinkamai pakeitė ir dirbančių liaudies ūkyje specialistų struktūrą. 1960 m. specialistų su aukštu ekonominiu išsimokslinimu buvo 5,2% visų dirbančių liaudies ūkyje, o 1987 m. — jau 18,8%.

Apskritai respublikos aukštosios mokyklos patenkina liaudies ūkio specialistų ekonomistų poreikius, bet kadru subalansavimo problema pagal konkrečių specialybių pajūvį dar lieka neišspręsta.

Mūsų nuomone, dėl to, kad nesubalansuotas ekonomistų rengimas ir jų realus poreikis liaudies ūkyje, bei dėl kitų priežasčių daug ekonomistų savo praktinėje veikloje nutolsta nuo aukštojoje mokykloje įgytos specialybės. Respublikos pramonės įmonėse atliktų tyrimų duomenys parodė, kad tik apie 50% visų ekonomistų dirba pagal įgytą specialybę. Pastebimas glaudus ryšys tarp specialistų panaudojimo ir jų darbo stažo. Didėjant darbo stažui (po AM baigimo), mažėja panaudojimo laipsnis pagal specialybę. Kai darbo stažas ilgesnis kaip 10 metų, ne pagal specialybę dirbo 63%.

1986 m. respublikos pramonės įmonėse atlikti tyrimų duomenys parodė, kad dirbančių ekonominio profilio specialistų išsimokslinimo lygis nepakankamas. Pavyzdžiui, net 14,3% inžinierių ekonomistų buvo praktikų, 26% praktikų, dirbančių įmonių ekonominių tarnybų vadovais, vyriausiųjų buhalterių ir jų pavaduotojų — 36% praktikų, iš jų tik 16% mokėsi aukštosiose mokyklose. Pamainą praktikams tikslingiausia būtų rengti iš pačių praktikų aukštųjų mokyklų vakariniuose ir neakivaizdiniuose skyriuose. Aišku, specialistų rengimas neatsitraukus nuo gamybos turi trūkumų (iš dalies žemas bendras mokslinis parengimas), tačiau turi ir privalumų, nes jau dirbantiems specialistams sudaroma galimybė pagilinti profesines žinias, nereikia adaptavimosi laikotarpio pagal pasirinktą specialybę darbo vietoje ir kita.

Respublikos AM ekonomikos fakultetuose besimokančių studentų lyginamasis svoris 1986 m. sausio 1 d. vakariniuose skyriuose sudarė 18% ir neakivaizdiniuose — 38% visų ekonominio profilio studentų. Tai gana didelis būsimųjų specialistų būrys. Tačiau šiuo metu ekonomistų rengimo neatsitraukus nuo gamybos procese išryškėja daugybė trūkumų. 1986/1987 mokslo metais Vilniaus universiteto Pramonės ekonomikos fakultete (PEF) ir Ekonominės kibernetikos ir finansų fakultete (EKFF) visų specialybių vakariniuose ir neakivaizdiniuose skyriuose atliktos anketinės apklausos duomenų analizė parodė, kad besimokančių pagal specialybę buvo nedaug (žr. 1 lentelę). Kaip rodo tyrimo duomenys, mažiausiai (15%) dirbančių pagal studijuojamą specialybę buvo PEF vakariniame ir neakivaizdiniame skyriuje, EKFF buvo atitinkamai 28% vakariniame ir 41% neakivaizdiniame skyriuose.

Jeigu būtų galimybė absipręsti, iš naujo tą pačią specialybę, kurią mokosi, pasirinktų tik 37% vakarinio, 25% neakivaizdinio skyrių PEF respondentų ir atitinkamai 27% ir 16% EKFF, atitinkamai 29% ir 22% — PEF apklaustų studentų bei 18% ir 30% — EKFF studentų pasirinktų visai kitą specialybę. Daug apklaustų vakarinio ir neakivaizdinio skyrių studentų AM įgytų žinių savo praktiniame darbe visai nepritaiko (atitinkamai

46% ir 58% — PEF, 34% ir 48% — EKFF) arba pritaiko tik iš dalies (atitinkamai 53% ir 33% — PEF, 56% ir 42% — EKFF).

I lentelė

Vilniaus universiteto ekonomikos fakultetuose ir jų skyriuose besimokančių specialybės ir darbo profilio atitikimas bei nuostata keisti darbą pagal AM studijuojamą specialybę (% nuo apklaustųjų skaičiaus)

	Vakarinis skyrius		Neakivaizdinis skyrius	
	PEF	EKFF	PEF	EKFF
A. Ar dirba pagal specialybę, kurią studijuoja:				
darbo profilis atitinka specialybę	15	28	15	41
dirba pagal artimą studijuojamai dirba pagal visai kitą specialybę	30	33	32	27
į klausimą neatsakė	50	35	50	32
B. Nuostata keisti darbą pagal studijuojamą specialybę:				
darbą mano keisti dar besimokydami	23	16	31	20
darbą mano keisti baigę AM	21	21	28	18
gal vėliau darbą ir keis	16	11	—	—
darbo keisti nesirengia	20	17	10	15
į klausimą neatsakė	20	35	31	37

Tokia susidariusi padėtis verčia susimąstyti aukštosios mokyklos vadovus ir greičiau pertvarkyti vakarinio bei neakivaizdinio skyrių komplektavimą. Juk mokymo neatsitraukus nuo gamybos pagrindinė paskirtis turėtų būti užimančių ekonominio profilio ar giminą pareigas profesinių žinių atnaujinimas, pagilinimas. O šiandien vakarinis ir neakivaizdinis mokymas (dauguma ekonominių specialybių) praktiškai įgavo atitinkamos specialybės diplomo įsigijimo formą, o ne dirbančių liaudies ūkyje kvalifikacijos kėlimą.

1986—1988 m. buvo atlikta atrankinė apklausa specialistų, dirbančių respublikos popieriaus pramonės įmonėse. Bandėme analizuoti specialistų rengimo AM kokybines charakteristikas priešindami jas darbo vietų reikalavimams. Pirmiausia buvo nustatyta, kad tarp dirbančių 3—8 metus inžinierių pagal pasirinktą specialybę dirbo tik 47%, o jei būtų galimybė keisti savo specialybę, ją pakeistų 30% respondentų inžinierių. Apklausti inžinieriai nurodė, kad daugumai (62%) nepakanka profesinių įgūdžių, žinių ir sugebėjimų gerai atlikti savo darbą (šiuo požiūriu jų atsakymas buvo sąžiningas), 82% nesuspėja laiku atlikti savo darbo ir 70% dažnai nekokybiškai atlieka jiems pavestus darbus.

Aukštųjų mokyklų inžinerinių specialybių apklausų absolventų dauguma teigia, kad AM įgytos žinios neatitinka atliekamo darbo reikalavimų: 77% baigus AM reikėjo savarankiško techninio pasirengimo, 63% jautė praktinių ir organizacinių įgūdžių stoka, 88% darbinės veiklos pradžioje buvo reikalingas globotojas. Dauguma apklaustųjų teigia, kad AM

įgytas žinias praktiniame darbe panaudoja mažai: 55% respondentų panaudoja iki 30% įgytų žinių, 38% — nuo 31% iki 70%, 6% — nuo 71% iki 100%.

Kyla klausimas, kokios gi susidariusios padėties priežastys? Pirma, dalis specialistų dirba ne pagal specialybę, todėl savaime aišku, kad jie AM įgytas žinias panaudoja tik iš dalies. Tačiau tai ne pagrindinė priežastis. Antra, šiuo metu praktinėje veikloje inžinierių darbas nėra pakankamai kūrybiškas, gal net pernelyg primityvus. Tik 20% apklaustųjų inžinierių teigė, kad darbas leidžia atskleisti profesinius sugebėjimus, 23% — kad jų kvalifikacija aukštesnė nei reikia jų darbui atlikti, 22% inžinierių profesijų specialistų nori keisti darbą, kur kaip reikšmingą motyvą išskyrė „blogas darbo organizavimas“ (18% apklaustųjų), „nepatenkina darbo užmokestis“ (13%) ir „darbas neįdomus“ (13%).

Mūsų sociologiniai tyrimai parodė, kad neefektyvus specialistų inžinierių panaudojimas liaudies ūkyje priklauso ir nuo netobulo profesinio orientavimo švietimo sistemoje. Gerai organizuotas profesinis orientavimas leidžia minimaliai sumažinti skirtumą tarp turimų darbo jėgos išteklių ir jų poreikio. Kvalifikuoto specialisto parengimo ir jo darbinės veiklos sėkmę daugiausia nulemia individo socialinis ir profesinis apsisprendimas, jo profesinių interesų susiformavimo lygis.

Kaip rodo tyrimų duomenys, individas socialinę padėtį renkasi anksčiau už konkrečią profesiją. Daugelis (54,5%) Vilniuje ir Panevėžyje apklaustųjų devintokų, baigę vidurinę mokyklą, rengiasi stoti į aukštąsias mokyklas (konkrečią specialybę pasirinko tik 30%), o pagal respublikos AM priėmimo planus galima patenkinti tik 26% vidurinės bendrojo lavinimo mokyklos abiturientų.

Moksleivių profesinio intereso formavimosi procesas — sudėtingas reiškinys, kurį lemia daug socialinių, ekonominių, psichologinių veiksnių. Juk pasirinkdamas profesiją, moksleivis turi žinoti savo polinkius ir sugebėjimus, tačiau teisingai apsispręsti ne visuomet yra parengtas, ne visuomet sulaukia kvalifikuotos pagalbos iš tėvų, mokytojų ir profesinio orientavimo kabinetų.

Tyrimų duomenys parodė, kad dirbantys AM absolventai kaip pagrindinius specialybės pasirinkimo motyvus išskyrė: „specialybė man pasirodė įdomi“ — 39% ir „pasirinkau atsitiktinai“ — 30%. Kartu tik 29% respondentų žinojo, kokius reikalavimus kelia pasirinkta specialybė, ir tiek pat — kokią darbą teks dirbti. Apskritai tarp dirbančių ir besimokančių skirtingų specialybių minėti apsisprendimo motyvai yra nevienodai reikšmingi. Pavyzdžiui, motyvas „specialybė man pasirodė įdomi“ buvo svarbesnis dirbantiems inžinieriams konstruktoriams (64% atsakiusių) negu vidurinės mokyklos abiturientams, kurie ketina būti inžinieriais (14% atsakiusių). O dauguma (85%) dirbančių inžinierių mano, kad darbas juos nuvylė, nes lūkesčiai buvo didesni.

Tyrimo duomenys rodo, kad apie profesiją geriau informuoti moksleiviai, specialybės pasirinkimu būna daugiau patenkinti nei pasirinkę atsitiktinai. Atsitiktinis specialybės ar mokymo įstaigos pasirinkimas didina studentų nubybrėjimą, nekokybišką profesinį parengimą AM, mažina jų įsitvirtinimą pagal paskyrimą liaudies ūkyje.

Pažymėtina, kad tarp pasirenkančių AM inžinieriaus ir statybininko profesiją didėja moterų skaičius (1960—1987 m. moterų, besimokančių AM, skaičius padidėjo nuo 25% iki 46%). Tai susiklostė iš dalies dėl to, kad respublikos vidurinėse bendrojo lavinimo mokyklose komplektuojant 10-as klases pagrindinis moksleivių atrankos kriterijus — mokymosi pažangumas, kur paprastai pirmenybę turi merginos, kurios ir turi daugiau galimybių įstoti į AM. Jaunuolių, kaip nepaklusnesnių ir nepažangesnių moksleivių, socialinis ir profesinis orientavimas tampa kiek priverstinis, nes dauguma jų orientuojami į VPTM, kurią baigę įstoti į AM jie turi mažiau galimybių, nes ir čia pagrindinis kriterijus — „pažangumas“. Nors

mūsų tyrimų duomenys parodė, kad dauguma (85%) jaunuolių, kurie vidurinėje mokykloje mokėsi patenkinamai, VPTM specialybės dalykus mokėsi gerai ir labai gerai.

O merginos, baigusios mašinų gamybos, elektronikos, energetikos specialybes, ne visada kvalifikuotai (65%) atlieka savo darbą ir dauguma (66% atsakiusių) dirba pagal kitą specialybę.

Mūsų nuomone, pribrendo laikas įvertinti jaunuolių ir merginų profesinį tinkamumą inžinerinėms specialybėms, kuriant mokslškai pagrįstą politechninių specialybių rengimo (apibrėžiant kiekybinę ir kokybinę) sistemą, kur būtų numatyta, pagal kokias specialybes pirmumo teise dirbti turi vyrai, o kokias — moterys.

Aukštojo mokslo, kaip socialinio proceso, baigiamasis etapas yra jaunų specialistų panaudojimas liaudies ūkyje. Todėl aukštosios mokyklos funkcijas turi apimti ne tik kokybinis specialistų rengimas, bet svarbiausia parengimo lygis turi atitikti jų būsimosios praktinės veiklos reikalavimus, kartu garantuoti specialistų efektyvų panaudojimą liaudies ūkyje. Mūsų nuomone, būtina iš esmės peržiūrėti ir išspręsti tokius specialistų rengimo klausimus:

— nustatyti specialistų poreikį pagal profesijas ir specialybes įvairiose liaudies ūkio šakose;

— nustatyti, kokių specialybių, kiek ir kokiose mokymo įstaigose reikia mokyti, sudaryti šių specialybių (ar profesijų) profesiogramas;

— nustatyti jaunuolių ir merginų profesinį tinkamumą vienai ar kitai profesijai ir kt.

Mūsų aptarti ir kiti klausimai, turi būti sprendžiami stiprinant ryšius tarp aukštosios mokyklos ir gamybos, kur savo iniciatyvą turėtų parodyti pačios įmonės.

L I T E R A T Ū R A

1. Lietuvos TSR liaudies ūkis 1986 metais.— V., 1987.
2. Lietuvos TSR liaudies ūkis 1987 metais.— V., 1988.
3. Жильцов Е. Н. Совершенствование комплексного планирования образования и подготовки кадров // Экономические науки.— 1980.— № 1.
4. Раянгу В. А. Экономические проблемы определения перспектив подготовки кадров.— М., 1987.
5. Квалификационный справочник должностей руководителей, специалистов и служащих. Вып. 1.— М., 1987.
6. Народное хозяйство СССР в 1987 г.— М., 1988.
7. Численность специалистов с высшим и средним специальным образованием, занятых в народном хозяйстве Литовской ССР на 15 ноября 1987 года.— Вильнюс, 1987.

Vilniaus universitetas
Statistikos katedra

ВОПРОСЫ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ И ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ В НАРОДНОМ ХОЗЯЙСТВЕ ЛИТОВСКОЙ ССР

З. ПАГИРСКЕНЕ, Л. КУНИГЕЛИТЕ

Резюме

Специалисты с высшим образованием играют ведущую роль в различных областях трудовой деятельности. От их численности, степени подготовки, квалификации и распределения по отраслям народного хо-

зяйства зависят темпы решения всего комплекса научных, технических и организационно-экономических проблем.

В настоящее время, когда высшая школа в основном удовлетворяет потребности народного хозяйства республики в специалистах, возникают проблемы более тесной сбалансированности развития общественно-го производства с подготовкой специалистов в разрезе отдельных специальностей, в улучшении их использования на местах.

В статье на основе социологических исследований изложены некоторые вопросы, способствующие совершенствованию подготовки высококвалифицированных специалистов и их использования в народном хозяйстве республики.